

UGRAI KATA: A CSOKOLÁDÉSDOBOZ

Témakép: Sonkoly Tibor – Képzelt esti séta

kezdeni – senki nem ismerte föl benne a középkori, sőt a Tótkomlós környékén mostanáig használt főkötőket, reneszánszkori táblásan, hímzéssel kombinált terítőket és a Felvidékről megmaradt csodás lepedőszéleket... Nem volt, aki visszanyúlt volna érte a régmúltba – csak az elterjedt egyházi, és a 19-20. századi, jellegét veszített, polgári alkalmazásokat látták benne. Így a necc, a túrt és tiltott kulturális érték határán billegve, a szó szoros és átvitt értelmében kikopott a használatból. A hatvanas évektől épülő bérházakba, az új bútorokhoz már senki nem keresett necc terítőt, és olcsóbb volt a modern nejlon-függöny is mindenféle kézimunkánál! Hiába volt a neccnek négy-öt évtizedes reneszánsza Vásárhelyen, senki nem szövi már a hálót, és eltűntek a hímzórámák...

Mára azonban a hagyományörzés nemcsak a régmúlt népi hagyományainak megbecsülésére és rögzítésére törekszik, hiszen a még éppen belátható közelmúlt is rohamosan felejtésbe süllyed. Ezért igyekszem évek óta kutatni a necc történetét, visszaszerezni a hírnevét, hisz a necc itt annyi dolgos asszonynak adott több-kevesebb megélhetést. Eddigi munkám és dolgozatom a Néprajzi Társaság Tradíció Pályázatán emléket állít a ráma fölött görnyedő és a kereskedést irányító szorgalmas neccelő elődeinknek. Úgy érzem, a még összegyűjthető kézimunkákkal és segédeszközökkel, még inkább az első necckészítő tanfolyammal, amit Sándor Istvánné tartott a télen a Németh László Városi Könyvtárban, sikerült visszahozni a köztudatba e szinte elfeledett kézművészetet. Azzal, hogy az ősi eredetű technika megmentésén túl vizsgálódásaimmal föltárult a háziipari szövetkezetek alapításának fonák oldala, némi elégtételt szerettem volna szolgáltatni hányatott életű és érdemtelenül elmarasztalt elneveknél.

Erőfeszítéseim nem maradtak visszhang nélkül: év elején a Hódmezővásárhelyi Értéktár Bizottság javaslatomra a sorban ötödikként, fölvette a necckészítést a város védendő kulturális értékei közé. Egy újonnan felismert, a múltban nagyon elterjedt mesterséget olyan, csaknem száz év óta számon tartott és elismert hagyománnyal bíró helyi jellegzetességek mellé, mint a gyapjúhímzés, a fazekasság és az olvasókörök. 37 éve Fejes Zsuzsiként jöttem el Vásárhelyről. Örvendek, hogy most visszaadhatok valamit a bőségesen kapott útravalóból azzal, hogy - a vásárhelyi hímzés megmentőjének, Dr. Wiener Tiborné Bakos Margitnak szavaival élve - „próbáltam életre kelteni... szóval és tettel, és írásban visszaadni az ősi örökséget az utódoknak.”

Benyhe Zsuzsanna

**ESZLÁRI BÖZSIKE CSALÁDJÁVAL ÉS BEDOLGOZÓIVAL
A RÁMA FÖLÖTT**

A hideg jobban érezteti velünk azt, ami nincs. A magányos, gyér fény hallgató lelkeket keresve kúszik a nehéz, tompa esti levegőben. Benéz minden ablakon, de nem lát mást, mint lehúzott redőnyöket. Mind elfoglalt, és senki se kíváncsi rá. Olyat keres, akit könnyen vihet, akit még érdekel a kinti élet. Aki mesél neki a benti létről, a melegről, a biztonság érzéséről. Megáll az ablakom előtt, odasimul a hideg üveghez, majd áthatol azon. Én ébren vagyok, és figyelem a fény betörését. Gyönyörű. Egészen álomszerű. Érdeklődő tekintetemet látva leül a párnám sarkára. Kérdőn nézek fel rá, majd a fény rávetődik a kezemre. Mintha hívna. Lássunk csodát, tévedjünk el együtt! Odasétálok az ablakomhoz, keresve bármilyen vicces kedvű fiataalt, aki nem tud aludni, és velem kíván szórakozni. De egy árva lelket sem láttam. Az utca üres volt, csak a köztéri lámpa fénye pislákolalt halványan. Úgysem tudok aludni, – gondoltam – egy kis levegő és mozgás pedig sosem árt. Leballagtam a recsegő falépcsőn, felhúztam a bundás csizmámat, kabátomat és kesztyűmet, a nyakamat pedig az újonnan kötött vastag sálammal rejtettem el. Kissé megcsapta az arcom a nyirkos levegő. Még így, hetvenegy évesen is képes vagyok megfelelni a sapkáról – mosolyodtam el magamban. A fény már várt: ott csücsült a házammal szemben álló padon, és ahogy észre vette, hogy rápillantok, felállt, ám azon nyomban el is tűnt. A bolond világ, megdörzsölttem mindkét szemem, biztos képzelődtem. Hirtelen erős szél rekedett, és megszedültem. Le kellett ülnöm a padra. Valamilyen tárgy hevert mellettem. Először távolról néztem, majd a kezembe vettem, és egyből eszembe jutott, mi is ez. A legkedvesebb tárgy gyermekkoromból, ami sajnos az idő múlása és a sok költözködés miatt elveszett kincseimből, de a szívből sohasem. Megtekertem e mintás csokoládésdobozt, a zene elindult, és újra boldog kisgyermeknek éreztem magam. Ezt a csodát még dédnagymamám adta nekem ajándékba, akivel igen nagy rendszerességgel találkoztam, és olyankor nem lehetett kirángatni az ő szobájából, mert órákon át tudtunk beszélgetni. Ő volt az, aki megfogta a kezem, és tudtam, hogy bízhatok benne, és ez a bizalom kölcsönös. Bármit elmondhattam neki, ő figyelmesen végighallgatott és tanácsokkal látott el. Bár mindig elmondta ugyanazt (ezt a szokását így öregkoromra én is átvettem), én századjára is szívesen végighallgattam, hogy hány kérője volt, és hogy a férfiak mennyire a lábai előtt heverték. Ő volt az első személy, akitől el kellett búcsúznom. Igen értékes, jószívű ember volt, olyasvalaki, akinek az emlékét őrizni szinte kötelező. A zene szűlt és én hagytam, hogy magával ragadjon, elvigyen jó meszszire. Láttam a dédnagymamám alakját kirajzolódni a sötét égbolt és a gyér fény játékos összekeveredésének ütközésében, láttam nevetni, táncolni fiatalon, kislányként, nagyobbként, láttam az első udvarlót, szerelmet, barátságokat. Láttam anyaként büszkén, láttam aggódni, sírni, ölelni és búcsúzni. Majd láttam ősz hajjal, nagymama- majd dédnagymamaként, fáradtan, betegen, járókerettel, és láttam ülni a kis széken, ahogy néz ki az ablakon, csodálva a fiatal élet szépségeit. Valami azonban soha nem változott: a csillogás a szemében ugyanaz maradt. Pajkosság, életöröm, vidámság, vakmerőség, bátorság, és a hatalmas szeretet. A szemei tekintélyt parancsoltak, mégis öleltek. A sok emlék belevágott a mellkasomba, és hagytam eltáncolni imádott dédnagymamám. Behunytam a szemem, és reméltem, legalább egy kicsit is olyan vagyok, leszek, mint ő. Lenéztem az ölembé, ám a zenélő csokoládésdoboz nem volt ott. Összeszorítottam a kezeim, majd megcsókoltam azokat, hogy az emlék még véletlenül se szaladjon ki onnan. Körbepillantottam, és arra eszméltem fel, hogy teljes sötétségben ülök egy hideg padon. Nagy nehezen felkeltem, és elindultam meleg otthonom felé. A legfelső lépcsőfoknál még egy utolsó pillantást vetettem hátra, hogy megbizonyosodjak arról, tényleg bolond vagyok-e. Beérve az előszobába, levetettem holmijaimat, felballagtam a recsegő falépcsőn, az ablakom elé álltam, és figyeltem, ahogy a nap előtt lehajolnak a sötét esti színek, és az ég meleg színekben köszönti a falu lakóit.

Szentes, 2015.

Gaál Györgyi különdíjas